

Portret van Maria Trip

Introductie

De mooi geklede jongedame is Maria Trip (1619-1683), een rijke Amsterdamse koopmansdochter. Rembrandt - op dat moment één van de belangrijkste portretschilders van Amsterdam - portretteerde haar in 1639. H.H. ter Balkt schreef in 2006 over dit schilderij het onderstaande gedicht.

Portret van Maria Trip

*'t Blinkt al van parels en van amaryl
wat je hier waarneemt, en van goud. 'Rozetten
draag ik ook. Ik zag eens hoe uit een ooi recht
een lam neerviel; de vrek maakt mijn hals*

*- ivoor oprijzend uit het stijve kant-
wel erg schaapachtig ongewassen gelig;
de stad en straat vol zon nu en 't licht begin
van couperose dwong hij uit de verf.*

*Diep in dit grachtenhuis in eiken duister
mijn ogen roodomrand; heb ik geschreid?
't Degengevest is niet echt voor de sier.*

*Moed en strijdlust weren kaarsrecht het bederf.
Ik ben de mot die vliegt langs het satijn.
Schijnsel is er in haar blik dat niet verpiert.*

H. H. ter Balkt

Maria Trip was toen ze door Rembrandt geschilderd werd 20 jaar oud en nog ongehuwd. Twee jaar later trouwde ze met Balthasar Coymans, die een fortuin had vergaard in zaken. Hij was dertig jaar ouder dan Maria.

Van goeden huize

Aan Maria's prachtige, modieuze kleding is te zien dat ze van goeden huize komt. Haar kraag en de daar overheen tot een driehoek gevouwen halsdoek bestaan uit doorschijnende stof. Alle delen zijn afgeboord met Vlaamse kloskant (Van Dijckkant). Haar manchetten zijn eveneens versierd met dezelfde geschulpte brede stroken Vlaamse kloskant. De stroken en de rozetten op haar rok zijn gemaakt van kostbaar goudkant, die werd geklost van draden die met puur goud omwikkeld waren. Veel deftige vrouwen- en mannenkostuums in de 17e eeuw waren ermee versierd. Er is helaas bijna niets van al dat goudkant overgebleven. In tijden van nood lieten de dames en heren het goudkant namelijk weer omsmelten tot baar goud.

Door de split in haar wijde mouwen komt het fijne witte linnen van haar sierhemd naar buiten.

Ook aan de sieraden is haar rijkdom af te lezen: een snoer van grote parels om de hals, vier rijen parels om de polsen, een kapitale broche op de borst en bijpassende oorhangers. Maria's haar is volgens de laatste mode gekapt: halflang en wijd uitgekamd. Achterop het hoofd draagt zij een knotje dat ook weer met een fonkelend juweel versierd is.

Licht en schaduw

Rembrandt heeft Maria's rijke kleding en sieraden uitgebuit voor een spel van licht en schaduw. In elke parel danst een lichtje. Ook de dikke plooiën van haar zwarte kleed lichten glanzend op. Het ragfijne linnen is heel knap weergegeven: op de schouders schemert de zwarte stof erdoorheen en op de borst haar huidskleur. In haar hand houdt zij een dichtgevouwen waaier met een lint van goudkant, dat half over haar hand valt. Rembrandt bracht overall subtiele schaduwrandjes aan: in de mouwen, langs de kraag en op haar hand.

Tekening

Voor Maria Trip koos Rembrandt niet de gebruikelijke grijze wand als achtergrond, maar een sierlijk portaal. De linker deurpost, die juist te zien is, is versierd met een herme. Een herme is een rechthoekige, soms naar onderen toelopende, stenen zuil met een torso erop. De torso is meestal voorzien van een baardige kop en soms ook van een fallus. Het woord 'herme' is afgeleid van de naam van de Griekse god Hermes, de boodschapper van de goden. Omdat de reislustige Hermes de schutspatroon is van kooplieden en reizigers zijn hermen dikwijls te vinden langs de openbare weg of in deuropeningen. Maria leunt met één hand lichtjes op een rijk bewerkt hek. Rembrandt had vooraf een tekening gemaakt, om te laten zien hoe het portret zou worden. De tekening is nu in Londen, in het British Museum. Ze kon kennelijk de goedkeuring van de familie Trip wegdragen, want de opzet is bijna identiek aan het uiteindelijke portret.

De familie Trip

De familie Trip was heel rijk en genoot veel aanzien in Amsterdam. Maria's vader, Elias Trip (1570-1631), bezat ijzermijnen en wapenfabrieken en had veel verdiend in de geldhandel. Toen dit portret gemaakt werd, in 1639, woonde Maria met haar moeder in een statig huis aan één van de deftigste grachten van Amsterdam, op Herengracht 54. Met haar man, Balthasar Coymans, ging ze wonen in het huis 'De vergulde Lelie' op Herengracht 40. De Trippe

en hun verwanten werden vaak geportretteerd. Rembrandt schilderde bijvoorbeeld ook Maria's moeder, Aleid Adriaensdr. (1591-1656) in 1639 (nu in Museum Boijmans Van Beuningen). Bartholomeus van der Helst portretteerde Maria's broer, Jacobus Trip (1627-1670) in 1650.

Het Rijksmuseum

Lodewijk en Hendrik Trip, twee andere telgen van de familie, lieten rond 1660 een monumentaal stadspaleis bouwen aan de Kloveniersburgwal. In dit 'Trippenhuys' was een groot deel van de 19e eeuw het Rijksmuseum gevestigd, totdat in 1885 het nieuwe museumgebouw geopend werd.

Gedurende de renovatie van het hoofdgebouw van het Rijksmuseum blijven de topstukken uit de 17e eeuw voor het publiek te zien onder de titel 'De Meesterwerken'. In de Philipsvleugel wordt de kans geboden om ruim 400 meesterwerken uit de Gouden Eeuw in een verrassende samenstelling bij elkaar te zien. Het portret van Maria Trip is te bewonderen in de zaal 'Rembrandt, zijn vrienden en zijn leerlingen'. Het wordt geflankeerd door het prachtige portret van de remonstrantse predikant Johannes Wtenbogaert, in 1633 geschilderd door Rembrandt, en het niet minder indrukwekkende portret van Elisabeth Jacobsdr. Bas, dat wordt toegeschreven aan Ferdinand Bol. De voorgestelde dateringen van dit laatste schilderij bewegen zich in het algemeen rondom het jaar 1640. Vergelijken we de kleding hier met die van

Maria Trip uit dezelfde periode, dan valt op dat Elisabeth Bas ouderwets gekleed gaat, maar dat is niet zo vreemd voor iemand van omstreeks tachtig jaar. Bij dit portret vormen het hoofd met het kapje en de kraag enerzijds en anderzijds de gevouwen handen met de manchetten en de neusdoek onderling nauwelijks gerelateerde autonome partijen. Vergelijk dat eens met het portret van Maria Trip.



Rembrandt van Rijn: Portret van Maria Trip

Foto: Rijksmuseum, Amsterdam